

Tussen school en thuis... Het onderzoek

november 2006

Iedere dag meer dan 100.000 km tussen school en thuis...

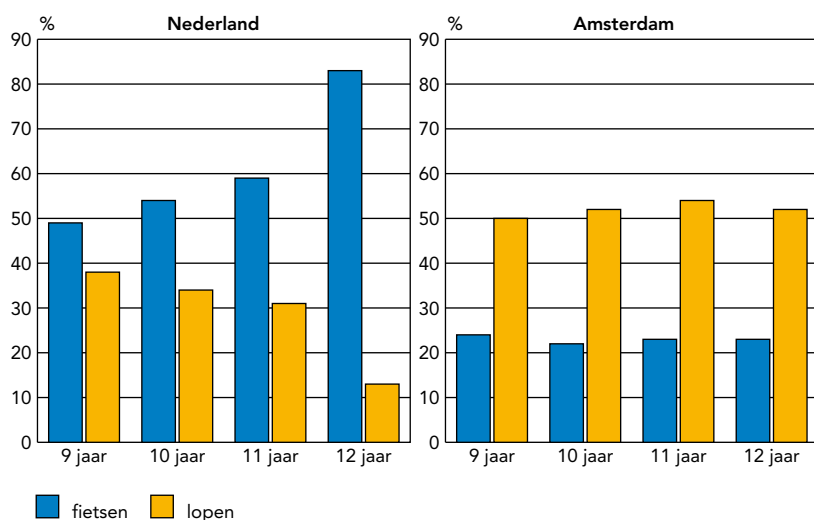
Alle Amsterdamse kinderen in het basisonderwijs leggen iedere dag bij elkaar meer dan 100.000 kilometer af op weg van huis naar school en weer terug. Zij lopen, fietsen, gaan met het openbaar vervoer of worden met de auto gebracht. Velen van hen steken drukke en gevaarlijke straten over. Dagelijks hebben de kinderen in de stad met drukke en onoverzichtelijke situaties te maken.

Deze fact sheet beschrijft hoe kinderen naar school gaan en hoe vaak zij gevaarlijke punten in het verkeer tegenkomen. De gegevens zijn afkomstig uit een onderzoek dat deel uitmaakte van het project 'Tussen school en thuis...' en dat tussen 1998 en 2006 werd uitgevoerd in 13 Amsterdamse stadsdelen. Meer dan 6.300 leerlingen van 132 Amsterdamse basisscholen werkten mee aan het onderzoek, evenals ruim 2000 ouders en 500 leerkrachten. De uitkomsten voor Amsterdam worden waar mogelijk vergeleken met gegevens voor heel Nederland.

Achtergrond

In het schooljaar 2005/2006 zijn er 207 scholen voor basisonderwijs in Amsterdam, 94 daarvan zijn openbare scholen en 113 zijn scholen voor bijzonder onderwijs. In totaal zitten er 56.238 leerlingen op deze scholen. Uit verschillende onderzoeken is bekend dat de afstand tussen scholen voor basisonderwijs en het thuisadres gemiddeld 900 meter bedraagt. Op de scholen voor speciaal onderwijs die aan het onderzoek meededen wonen de kinderen gemiddeld 3 km van school.

Aandeel kinderen dat dagelijks naar school loopt en fietst naar leeftijd (procenten)

Nederland fietst, Amsterdam loopt

Aan het onderzoek deden kinderen van 9 t/m 12 jaar mee. De meeste kinderen in deze leeftijdsgroep lopen of fietsen naar school. De helft van de Amsterdamse kinderen loopt gewoonlijk naar school terwijl minder dan een kwart van de kinderen dagelijks fietst. Landelijk is dit beeld precies omgedraaid: meer dan de helft van de Nederlandse kinderen fietst. Bovendien is er met het ouder worden een toename van het aantal kinderen dat fietst: van alle kinderen in Nederland fietst de helft van de 9-jarigen, dit aandeel stijgt tot 83% onder 12-jarigen. Het aandeel Nederlandse kinderen dat naar school loopt neemt af met het vorderen van de leeftijd. In Amsterdam blijft het aandeel kinderen dat loopt en fietst gelijk.

Dominante vervoerswijze per afstand ¹⁾ van huis naar school (procenten)

		500 m	1000 m	1500 m	meer	totaal
	tot	tot	tot	tot	dan	kinderen
	500 m	1000 m	1500 m	2000 m	2 km	
fiets	10	46	57	51	31	6.600
lopend	87	39	15	6	–	14.200
auto	3	13	19	25	36	2.700
OV	–	2	9	19	33	1.500
totaal kinderen 9-12 jaar	13.400	5.700	2.100	1.100	2.700	25.000

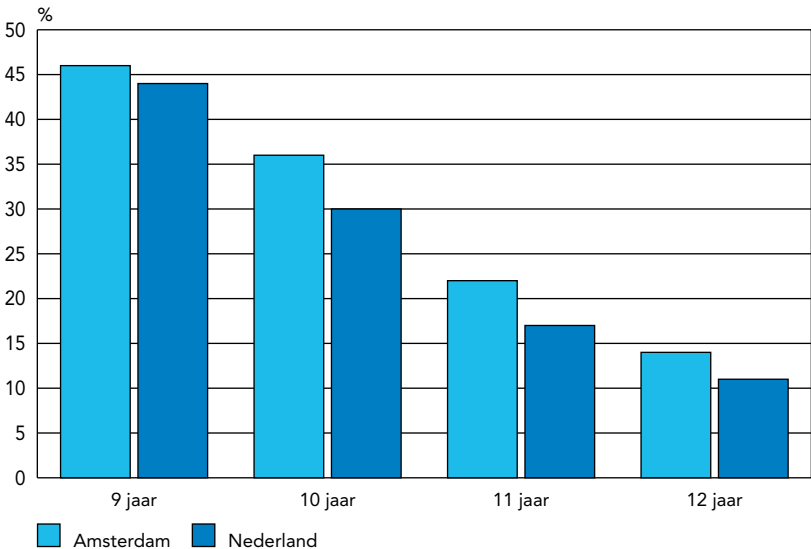
¹⁾ Afstand hemelsbreed.

Boven de 2 kilometer vaker met de auto of het openbaar vervoer

Van de kinderen die minder dan 500 meter van school wonen loopt de meerderheid (87%). Omgerekend naar alle kinderen van 9 tot 12 jaar gaat het om 11.600 kinderen. Als de afstand tot de school meer dan 500 meter is, wordt al snel voor andere manieren van vervoer gekozen. De helft van de kinderen die tussen de 500 meter en 2 km van school wonen kiest voor de fiets. Het aandeel kinderen dat met de auto gebracht wordt neemt ook toe met de afstand. Boven de 2 kilometer fietst nog een minderheid (31%) en gaan kinderen vooral met de auto (36%) en het openbaar vervoer (33%) naar school.

Kinderen die met het openbaar vervoer gaan zijn gemiddeld ouder en wonen gemiddeld op grotere afstand van school (2,8 km) dan kinderen die met de auto worden gebracht (2 km). Kinderen die fietsen wonen gemiddeld 1,1 km van school en de kinderen die lopen slechts 350 meter.

Aandeel kinderen dat naar school gebracht wordt per leeftijd, Amsterdam en Nederland (procenten)

Kinderen in Amsterdam vaker gebracht

Kinderen in de bovenbouw zijn in de fase waarin zij leren om zelfstandig naar school te gaan. Het percentage kinderen dat naar school gebracht wordt daalt snel met het vorderen van de leeftijd. Van de Nederlandse kinderen van 9 jaar wordt nog 44 procent naar school gebracht, dit aandeel daalt tot 11% als de kinderen 12 jaar zijn. In Amsterdam worden kinderen iets vaker naar school gebracht. De ouders geven aan dat zij het verkeer te gevaarlijk vinden en dat het kind nog niet oud genoeg is om zelfstandig te gaan. Ook blijkt de afstand tot de school een belangrijke rol te spelen. Amsterdamse kinderen die gebracht worden wonen gemiddeld 1.335 meter van school terwijl kinderen die niet gebracht worden gemiddeld 701 meter van de school wonen. Amsterdamse ouders geven aan dat het wegbrengen van kinderen een manier is om contact met de school te onderhouden.

Gemiddelde afstand ¹⁾ tussen school en huis voor kinderen die gebracht worden en zelfstandig gaan

	gebracht	niet gebracht
9 jaar	1158	601
10 jaar	1346	629
11 jaar	1504	766
12 jaar	1590	809
totaal	1335	701

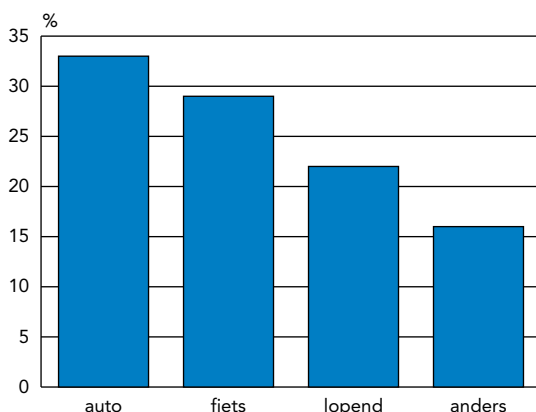
¹⁾ Gemiddelde afstand hemelsbreed.

Kinderen bijna even vaak met de auto als met de fiets gebracht

Van de 7.400 bovenbouwleerlingen die naar school begeleid worden, wordt één op de drie kinderen meestal met de auto naar school gebracht; 29% wordt met de fiets gebracht en één op de vijf wordt (22%) lopend begeleid.

Per stadsdeel is er een groot verschil hoeveel kinderen gebracht worden en hoe. In Oud-West en ZuiderAmstel worden kinderen het vaakst naar school gebracht, in Geuzenveld-Slotermeer en Zeeburg het minst. Centrum, Oud-West, Oost/Watergraafsmeer en Oud-Zuid zijn typische fiets-stadsdelen: rond de helft van de kinderen in deze stadsdelen die naar school begeleid worden, wordt met de fiets gebracht. In de stadsdelen aan de rand van de stad zoals Amsterdam-Noord, Slotervaart en Osdorp wordt ongeveer de helft met de auto gebracht. Verder wordt in Bos en Lommer, maar ook in Slotervaart ruim 1 op de 3 van de kinderen die gebracht worden lopend naar school begeleid.

Dominante vervoerswijze van kinderen die naar school gebracht worden (procenten)

Af en toe met de auto of de fiets

Eén op de drie kinderen (31%) wordt af en toe wel eens met de auto naar school gebracht, dit is onafhankelijk van de leeftijd. Wel is de afstand tot de school korter (1 km) in vergelijking met kinderen die altijd gebracht worden (1,3 km gemiddeld). Een kwart van de kinderen (24%) gaat af en toe wel eens op de fiets naar school.

Hebben kinderen voldoende verkeerservaring als zij naar het voortgezet onderwijs gaan?

Als basisschoolleerlingen ook na schooltijd in de buurt van hun huis blijven kan geconcludeerd worden dat de meeste kinderen slechts over geringe ervaring als verkeersdeelnemer beschikken aan het einde van de basisschool. Veel kinderen wonen dicht bij hun school en leggen lopend slechts een kleine afstand af. Een ander deel van de 12-jarigen wordt nog steeds naar school gebracht. Alleen van de kinderen die over een wat langere afstand fietsen (minder dan een kwart van de kinderen van 12 jaar) kan gezegd worden dat zij over ervaring als zelfstandig verkeersdeelnemer beschikken en voorbereid zijn op de langere afstand naar de school voor voortgezet onderwijs.

Knelpunten in het verkeer

Een belangrijk onderdeel van het onderzoek was het inventariseren van gevaarlijke verkeerssituaties. Hieronder wordt eerst een beeld geschetst van ongevallen van kinderen in de basisschoolleeftijd, daarna wordt ingegaan op de meningen van leerlingen, ouders en leerkrachten over het verkeer.

Onvoorzichtig oversteken

In de periode 2001-2003 waren er in Amsterdam gemiddeld per jaar 69 letselongevallen met lopende kinderen tot 14 jaar en 49 met fietsende kinderen in die leeftijd. Lopende kinderen tussen

de 5 en 12 jaar die bij een ongeluk betrokken raakten werden het meest aangereden door auto's. Meer dan de helft van de ongevallen gebeurde omdat het kind onvoorzichtig overstak, bijvoorbeeld plotseling de weg op schoot achter een geparkeerde auto vandaan. Een op de drie ongevallen werd veroorzaakt door de andere partij bijvoorbeeld door geen doorgang te verlenen. Ongelukken waarvan fietsende kinderen het slachtoffer werden gebeurden minder vaak door onvoorzichtig oversteken, maar bijvoorbeeld doordat de kinderen op een verkeerde weghelft fietsten of omdat er geen voorrang verleend werd.

Fietsende kinderen zien meer gevaar in het verkeer

In het onderzoek signaleren fietsende kinderen en hun ouders veel vaker knelpunten in het verkeer dan kinderen die lopen. Driekwart van de fietsende kinderen (76%) komt één of meer gevaarlijke punten tegen op de school-thuisroute tegen 46% van de kinderen die naar school lopen.

Dat fietsende kinderen vaker gevaarlijke punten tegenkomen heeft ongetwijfeld met de langere afstand te maken die wordt afgelegd en de grotere kans om daarbij gevaarlijke verkeerssituaties tegen te komen. Bij lopende kinderen speelt de afstand tussen huis en school ook duidelijk een rol. Kinderen die geen gevaarlijke punten tegenkomen wonen gemiddeld (veel) dicht bij school (284 meter) dan kinderen die wel gevaarlijke punten tegenkomen (414 meter).

Overigens zijn de ouders van vooral 9-jarige kinderen bezorgder dan de kinderen zelf. Van de fietsende leerlingen van die leeftijd signaleert 75% knelpunten in het verkeer, terwijl 91% van de ouders van fietsende 9-jarigen één of meer obstakels op de schoolthuisroute tegenkomt.

'Hardrijdend verkeer is stom'

Met deze spontane opmerking verwoordt een leerling van 9 jaar de belangrijkste klacht over het verkeer van zowel ouders als kinderen. In ieder stadsdeel zijn honderden verschillende knelpunten benoemd, het meeste op grote doorgaande routes zoals de Centuurbaan, de Middenweg of de Burgemeester de Vlugtlaan. Ook drukke winkelstraten zoals de Kinkerstraat zijn veelvuldig genoemd.

Of een kruispunt gevaarlijk is heeft natuurlijk met de verkeerssituatie te maken. Toch zijn er voor de stad als geheel wel enkele algemene conclusies te trekken over het verkeer en wat als gevaarlijk ervaren wordt. Wat kinderen, maar ook

hun ouders vooral als gevaarlijk aanmerken zijn plekken waar automobilisten te hard rijden, 62% van de leerlingen vindt dit en 65% van de ouders. Leerlingen die naar school lopen vinden dit bovendien vaker (65%) dan kinderen die fietsen (57%). Leerlingen die fietsen hebben meer last van auto's die door rood rijden (23%) dan kinderen die naar school lopen (18%). Andere vaak genoemde gevaarlijke situaties hebben te maken met de onoverzichtelijkheid van kruispunten: het vele verkeer en verkeer dat van verschillende kanten komt.

In de meer centraal gelegen stadsdelen, waar het meeste gefietst wordt, worden ook de meeste knelpunten door fietsende kinderen genoemd. Stadsdelen Centrum en Westerpark worden zowel door ouders als door kinderen het meest gevaarlijk gevonden voor fietsende kinderen: Meer dan 90% zegt dat er één of meer gevaarlijke punten zijn op weg naar school. Wat de ouders betreft spant Oud-West de kroon: bijna alle ouders van fietsende kinderen melden gevaarlijke punten in het verkeer (97%).

Zelf vinden fietsende kinderen Geuzenveld-Slotermeer in vergelijking met de andere stadsdelen het minst gevaarlijk (60%). En Bos en Lommer wordt door de ouders het minst gevaarlijk gevonden voor fietsende kinderen (60%). Lopende kinderen lijken het beste af in Zeeburg. Zowel ouders als kinderen melden daar het laagste percentage knelpunten voor lopende kinderen (ongeveer 1 op de 3). In Osdorp en ZuiderAmstel worden zowel door ouders als door kinderen de meeste knelpunten voor wandelende kinderen gesignaleerd.

Onveilige situaties in de directe schoolomgeving

Bij 61% van de scholen zien leerkrachten gevaarlijke kruispunten of wegen in de directe omgeving van de school. Het meest in Slotervaart en Oud-Zuid (75%). Ook onder de leerkrachten is de meest gehoorde klacht dat auto's te hard rijden op deze gevaarlijke punten (89%). Verder is er teveel verkeer, het komt van teveel verschillende kanten: onoverzichtelijkheid en het ontbreken van goede oversteekplaatsen werden voorts het meest genoemd.

Veiligheid bij de schooluitgang

Bij tweederde van de scholen die aan het onderzoek meededen bestond onvrede over de veiligheid bij de schooluitgang. Veruit de meest gehoorde klacht zijn dubbelgeparkeerde auto's. De meeste irritatie hierover bestaat in Westerpark, De Baarsjes, ZuiderAmstel, Amsterdam-Noord en Geuzenveld-Slotermeer.

Ook het onveilig verkeersgedrag van de ouders wordt nogal eens genoemd (50%).

En verder...

Als gevolg van 'Tussen school en thuis...' zijn stadsdelen de afgelopen jaren begonnen met het verbeteren van onveilige verkeerssituaties voor schoolgaande kinderen. Vooral op het gebied van verkeerseducatie verandert er veel. Het besef is ontstaan dat gevaarlijke verkeerssituaties vaak niet op korte termijn oplosbaar zijn en dat verkeerseducatie kinderen hiermee moet leren omgaan. Veel scholen vervangen daarom verouderde lesmethodes door modern omgevingsgericht lesmateriaal.

De geringe verkeerservaring van de meeste kinderen aan het einde van de basisschool en het grotere aantal verkeersongevallen onder jongeren van 12 jaar en ouder geeft het belang aan om op deze ingeslagen weg door te gaan.

Over het onderzoek

Het onderzoek onder Amsterdamse schoolkinderen was onderdeel van het project 'Tussen school en thuis...' dat in 1998 is gestart door de Dienst Infrastructuur Verkeer en Vervoer van de gemeente Amsterdam. Behalve Zuidooost nemen nu alle stadsdelen aan dit project deel. Doel van het project is het vergroten van de verkeersveiligheid voor kinderen in de basisschoolleeftijd. Het onderzoek was één van de eerste onderdelen van het project en diende als voorbereiding voor het aanpakken van infrastructurele problemen en invoeren van modernere lesmethodes bij verkeerseducatie.

Kinderen, ouders en docenten konden in schriftelijke enquêtes hun mening geven over onveilige verkeerssituaties op de school-thuisroute en suggesties voor oplossingen aandragen.

Bronnen

- Reisgedrag kinderen basisschool, maart 2003, Traffic test BV.
- Amsterdam in cijfers 2005, Dienst Onderzoek en Statistiek gemeente Amsterdam.
- Factsheets Verkeersveiligheid in Amsterdam, 2001 en 2003, Dienst Onderzoek en Statistiek gemeente Amsterdam.
- Schoolkeuzemotieven, onderzoek naar het schoolkeuze-proces van Amsterdamse ouders, 2004, O+S en MARE, in opdracht van DMO.
- Gegevens Dienst IVV.

Auteur:
ir. Nienke Nottelman

Colofon

Gemeente Amsterdam
Dienst Onderzoek en Statistiek

Weesperstraat 79
1018 VN Amsterdam
Telefoon 020 527 9527
Fax 020 527 9595
algemeen@os.amsterdam.nl
www.os.amsterdam.nl